

Mei
2013

NIEUWSBRIEF

ProDemos informeert burgers over de democratische rechtsstaat en stimuleert hen om hierin een actieve rol te spelen. Om zoveel mogelijk mensen bij de politiek te betrekken, werkt ProDemos op gemeentelijk, provinciaal en landelijk niveau.

DIT NUMMER: **DEMOCRATIELAB** PAG 2 • ProDemos en Europa PAG 4 • Nieuwe publieksruimte
Hofweg PAG 6 • Koningskrant in gewone taal PAG 6 • Onderwijskranten PAG 7 • Jongerenparticipatie PAG 8 •
Gastles en rechtbankbezoek PAG 9 • Deel drie LOI-cursus PAG 9 • Route Vrede en Recht PAG 10 •
Tentoonstelling grondwet PAG 10 • **COLUMN** Dr. Karin van Leeuwen PAG 11 • ProDemos Academie voor
vrouwelijk talent PAG 12 • Agenda PAG 13 • Gesignaleerd PAG 14 • Publicaties ProDemos PAG 15 •
Bouwplaat Ridderzaal PAG 16

DemocratieLAB

Vanaf 1 mei staat op de derde verdieping van ProDemos de interactieve tentoonstelling DemocratieLAB. Via diverse proefjes leren bezoekers hier over de democratie en onderzoeken zij hun eigen democratische houding.

DemocratieLAB

HOE WERKT DEMOCRATIELAB?

Bezoekers krijgen bij binnenkomst een tablet uitgereikt. Al lopend door de tentoonstelling beantwoord je vragen als: 'Ben je meer voor democratie of voor dictatuur?', 'Hoever ga jij met actievoeren?', 'Wat zie jij als taak voor de overheid?'. Na afloop ontvang je een persoonlijk certificaat waarin je wordt geconfronteerd met je mening, de eventuele tegenstrijdigheden en de gevolgen van je antwoorden.

INTERACTIEVE INSTALLATIES

Naast de vragen bevat de tentoonstelling een aantal speciale installaties. Zo kunnen bezoekers een speech

opnemen als minister-president van Nederland of zelf een verkiezingsposter maken.

VOOR ALLE BEZOEKERS

Vanaf volgend schooljaar zal DemocratieLAB dagelijks door meerdere schoolklassen bezocht worden. De tentoonstelling is ook door volwassenen te bezoeken.

ProDemos heeft het DemocratieLAB samen met de stichting Vredeseducatie ontwikkeld, door een bijdrage van de Adessium Foundation. DemocratieLAB is gebaseerd op het Fort van de Democratie van de stichting Vredeseducatie.

PRODEMOS BINNENHOF VOOR SCHOLEN

Nieuwe lente, nieuwe programma's

Het lijkt erop dat de lente eindelijk zijn intrede doet in Nederland. Tijd voor de grote voorjaars schoonmaak! De educatieve programma's voor scholen zijn weer eens lekker uitgeklopt door ons Educatieteam. Er zijn drie dingen gewijzigd:

- **De naam:** de educatieve programma's gaan verder onder de naam ProDemos Binnenhof voor scholen. De naam 'De Haagse Tribune' vervalt.
- **De indeling:** de educatieve programma's zijn voortaan ingedeeld op onderwijsniveau. Zo vindt u makkelijk de programma's die geschikt zijn voor uw klas.
- **Het aanbod:** het aanbod van educatieve programma's is aangepast en uitgebreid, met bijvoorbeeld het programma Bestuursrecht, een speciaal programma voor het praktijkonderwijs en een extra basisschoolprogramma rond het spel Democracy.

Wij hopen u en uw klassen ook in het schooljaar 2013-2014 weer te mogen ontvangen.

Bezoek voor meer informatie onze website: www.prodemos.nl/binnenhofvoorscholen

INTERVIEW MET SUZANNE VAN DE VEN

Beter inspelen op onderwijsniveaus

Suzanne van de Ven is projectmedewerker bij de afdeling Educatie van ProDemos en was nauw betrokken bij het ontwikkelen van de nieuwe programma's.

FOTO: LIZZY KALISVAART

Waarom hebben jullie ervoor gekozen het aanbod aan te passen?

“We wilden beter inspelen op de verschillende niveaus van de klassen die bij ons langskomen. Voor sommige programma's, zoals Bestuursrecht, is veel voorkennis nodig en dat maakt ze geschikt voor havo/vwo. Bij een programma als Media kruipen de leerlingen in de huid van een parlementair verslaggever en maken ze samen een krant. Zo'n praktisch programma sluit juist weer perfect aan op de leerdoelen voor het vmbo of het mbo.”

Waren de programma's tot nu toe dan voor ieder onderwijsniveau hetzelfde?

“Nee, we maakten binnen de programma's natuurlijk al onderscheid per klas. Met een mbo-klas deden we bijvoorbeeld meer actieve werkvormen zoals quizzen. Met vwo-klassen gingen we juist meer de diepte in: bijvoorbeeld door gezamenlijk politieke partijen op een ideologisch assenstelsel te plaatsen. Maar we hebben gemerkt dat sommige programma's in hun geheel beter aanslaan bij bepaalde schoolniveaus. Daar hebben we ons aanbod nu op ingericht.”

scholen hebben: Politiek in Praktijk. Dit programma bevat korte werkvormen en veel beeldmateriaal en maakt politiek ook voor deze doelgroep interessant en toegankelijk.”

Is er in het gebouw nog iets veranderd in verband met het nieuwe aanbod?

“Ja. De grootste verandering is de komst van het DemocratieLAB, waarbij bezoekers aan de hand van proefjes hun eigen democratische houding onderzoeken. De installaties van het lab nemen bijna een halve verdieping in beslag. Ook voor docenten die trouw ieder jaar langskomen is er dus weer genoeg nieuws te beleven!”

“Politiek in Praktijk maakt politiek ook voor praktijkschoolleerlingen interessant.”

Zijn er ook nieuwe programma's bijgekomen?

“Ja. Ons programma over Bestuursrecht is nieuw. Dit programma is geschikt voor havo/vwo en juridische mbo-opleidingen. Tijdens dit programma ervaren leerlingen hoe het bestuursrecht in de praktijk werkt en gaan ze op bezoek bij de Raad van State. Een ander nieuw programma is Democracy: een levendig onderhandelsspel voor basisschoolleerlingen (zie kader). Met het spel ervaren ze de politiek in het klein. Het is echt leuk om te zien hoe fanatiek de kinderen worden als ze hun voorstel moeten verdedigen. De emoties lopen soms hoog op!”

Wat vind je zelf de leukste toevoeging?

“Tja, dat is moeilijk kiezen natuurlijk. Ik vind het heel goed dat we nu ook een speciaal programma voor praktijk-

FOTO: LIZZY KALISVAART

Democracy

Democracy is een educatief rollenspel voor groep 7 en 8. Leerlingen spelen in dit spel de volksvertegenwoordiging van de fictieve stad Democracy. De stad bestaat alleen nog maar uit woningen. Het is aan de leerlingen om op democratische wijze te beslissen wat er nog meer in de stad gebouwd gaat worden.

Moeten er bedrijven komen? Of juist een park? Liever een groot ziekenhuis of toch een middelbare school? Het budget is beperkt, dus er moeten keuzes gemaakt worden. Met Democracy ervaren uw leerlingen dat overleg, argumentatie en een meerderheid nodig zijn in een democratie.

Symposium over Europa op 6 juni

Plaatsvervangend directeur en oud-Europarlementariër Nel van Dijk neemt in juni afscheid van ProDemos. Haar afscheid is voor ProDemos aanleiding voor het organiseren van het symposium 'De toekomst van Europa'. Dit symposium is tevens het startschot voor een serie van activiteiten in aanloop naar de Europese Verkiezingen van 2014.

Wat betekent de economische crisis voor de toekomst van Europa? Kiezen de lidstaten voor verdergaande samenwerking en meer bevoegdheden naar Europa, of is met de huidige Unie een eindpunt bereikt? De politieke opvattingen hierover lijken onder te sneeuwen, omdat de aandacht vooral uitgaat naar de technocratische en bureaucratische kant van de discussie. Tijd dus om de inhoudelijke discussie op te zoeken.

PROGRAMMA

De bijeenkomst wordt ingeleid door Robert Schliessler (cineast, parttime docent en toekomstig kandidaat voor het Europees Parlement) met een beeldende presentatie over hoe het er nu voorstaat met Europa. Kathleen van Brempt (Vlaams Europarlementariër en voormalig staatssecretaris en minister in Vlaanderen) houdt vervolgens een lezing over de ontwikkelingen en de toekomst van de EU, waarna een panel met onder meer Agnes Jongerius en René Cuperus op haar verhaal reageert. De presentatie van de middag is in handen van Ruben Maes.

FOTO: LIZZY KALISVAART

MEER INFORMATIE

Kijk voor meer informatie over het symposium op www.prodemos.nl/symposium.

NB: Aansluitend is er bij ProDemos een afscheidsreceptie voor Nel van Dijk.

StemWijzers voor Europa

De StemWijzer is in Nederland een bekend begrip, maar niet iedereen weet dat ook buiten Nederland steeds meer van deze tools worden gebouwd en gebruikt. In Duitsland bijvoorbeeld is er de *Wahl-o-Mat*, in Engeland de *Vote Match* en in Bulgarije de *Гласоводител* ('glas' is Bulgaars voor 'stem'). In Finland heb je zelfs een heleboel verschillende 'stemmachines'. Eigenlijk is er inmiddels bijna geen land in de EU waar geen stemwijzerachtige tool is bij parlementsverkiezingen. En ook buiten Europa begint het idee van online stemhulpen de laatste jaren steeds meer aan te slaan.

Het merendeel van deze 'voting advice applications' wordt ontwikkeld door non-profitorganisaties die vergelijkbaar zijn met ProDemos. Met een aantal van deze organisaties is ProDemos nu een samenwerking begonnen met als doel dat er in mei 2014, bij de verkiezingen voor het Europees Parlement, in zoveel mogelijk lidstaten een *Vote Match* is.

Omdat bij deze verkiezingen overal dezelfde onderwerpen een rol spelen, zal ongeveer driekwart van de stellingen in al die *Vote Matches* vergelijkbaar zijn qua strekking. De overige stellingen gaan over kwesties die specifiek zijn voor het betreffende land. De Europese StemWijzers zullen te zijner tijd te vinden zijn op www.votematch.eu.

EDIC: vraagbaak voor vragen over Europa

Sinds 1 maart is bij ProDemos in Den Haag het *Europa Direct Information Centrum* (EDIC) gevestigd. Er zijn 14 Europa Direct-centrums in Nederland en honderden in heel Europa. Het idee van EDIC is dat burgers zo een plek hebben waar ze eenvoudig terecht kunnen met hun vragen over de Europese Unie. De nieuwe Haagse vestiging van het EDIC zal ook evenementen gaan organiseren rond Europese thema's.

STEL UW VRAAG OF KOM LANGS

Heeft u zelf een vraag over de EU? Stuur een mail naar europa@prodemos.nl of kom gewoon even langs: het centrum is dagelijks van 10.00 – 16.30 uur geopend en bevindt zich op de tweede verdieping van het gebouw van ProDemos. U komt binnen via het Bezoekerscentrum aan de Hofweg 1.

NECE-CONFERENTIE 14–16 NOVEMBER

Over Europa en Europees burgerschap

Van 14 tot en met 16 november is ProDemos gastheer van de jaarlijkse conferentie van NECE, het Europese netwerk voor burgerschapseducatie. Op de conferentie zullen naar verwachting zo'n 200 deelnemers uit heel Europa afkomen, vanuit het NECE-netwerk en daarbuiten.

Focus van de conferentie is dan ook de EU zelf. Verder gaat het over het jaar van de burger (2013) en de aanstaande verkiezingen voor het Europees Parlement eind mei 2014.

Hoe democratisch is Europa? Hoe staat het met de Europese solidariteit? Hoe kunnen burgers meer invloed uitoefenen op de Europese politiek? Hoe wek je interesse voor Europese kwesties bij jongeren? Hoe verhoog je de opkomst voor de verkiezingen? Op al deze vragen proberen experts van de theorie en deskundigen uit de praktijk van politieke educatie antwoorden te vinden. Plenaire sessies, lezingen en workshops wisselen elkaar af en er is ook genoeg tijd om 'Europees' te netwerken.

Wilt u meer weten over het NECE-netwerk en de NECE-conferentie bij ProDemos?

Kijk dan op www.nece.eu of neem contact op met Tatjana Meijvogel-Volk, t.meijvogel-volk@prodemos.nl

NIEUWE PUBLIEKSRUIMTE AAN DE HOFWEG

Welkom bij ProDemos!

Pal tegenover het Binnenhof staat het gebouw van ProDemos. Hier werden tot nu toe vooral schoolklassen ontvangen en bezoekers voor een rondleiding door de gebouwen van het Binnenhof. Vanaf nu kan iedereen terecht in de publieksruimte op de tweede verdieping van ons gebouw.

De publieksruimte biedt:

- **Een informatiecentrum:** hier kunt u terecht met al uw vragen over politiek, democratie en rechtstaat. Ook kunt u documentatie opvragen en boeken, tijdschriften en andere publicaties inzien.
- **Het Europa Direct Informatie Centrum (EDIC):** een aparte afdeling van het informatiecentrum over Europa.
- **Een leestafel**
- **Een filmzaal**
- **Een tentoonstellingsruimte:** naast de permanente tentoonstelling *200 Jaar Koninkrijk* zijn hier wisselende exposities te zien. De eerste expositie is *Het Haagse Binnenhof*, naar het gelijknamige boek, te zien vanaf 16 mei (zie kader).

De publieksruimte van ProDemos is op werkdagen geopend van 10.00–16.30 uur. De ingang is via het Bezoekerscentrum op Hofweg 1.

Koningskrant in gewone taal

ProDemos wil politiek voor zoveel mogelijk mensen toegankelijk maken. Daarom heeft ProDemos over de troonswisseling een informatieve krant in gewone taal gemaakt. In deze krant wordt eenvoudig uitgelegd hoe

een troonswisseling gaat, wat een monarchie is en wat de rol van de koning is in ons land.

Er zijn ruim 7.000 kranten verspreid, onder andere bij organisaties in de gehandicaptenzorg. Sylvia Keulen, opleidingsadviseur bij het Open Leercentrum Fryslân van Talant, is één van de afnemers: "Talent vindt het belangrijk dat mensen met een verstandelijke beperking sterker en zelfstandiger worden, en eigen keuzes kunnen maken." Dat past goed bij de overtuiging van ProDemos dat iedereen mee moet kunnen doen met de democratische rechtsstaat.

Wilt u ook uw cliënten laagdrempelig informeren en in staat stellen om mee te doen aan politiek en democratie? Informeer dan eens bij ProDemos naar de mogelijkheden.

De in 1879 afgebroken Hofkapel (foto: Haags Gemeentearchief).

TENTOONSTELLING HET HAAGSE BINNENHOF

Hoe zag de Ridderzaal er vroeger uit? In welke balzaal kwam de Nationale Vergadering van de Bataafse Republiek bijeen? In welk paleis woonde koning Willem II?

De komende maanden is bij ProDemos een tentoonstelling te zien met foto's van gebouwen op en rond het Binnenhof. Directe aanleiding is de publicatie van het boek *Het Haagse Binnenhof. Acht eeuwen centrum van de macht*. Op grote panelen staan fraaie afbeeldingen van gebouwen die in de politieke geschiedenis van Nederland een rol hebben gespeeld. Bezoek de tentoonstelling en werp een blik op onder meer de Amsterdamse en Rotterdamse logementen voor de toenmalige afgevaardigden naar de Staten van Holland, het paleis van koningin-moeder Emma aan het Lange Voorhout, de vergaderzaal van de Tweede Kamer en het Torentje, de werkplek van de minister-president.

Het Haagse Binnenhof: vroeger en nu, oud en nieuw, hier en nu bij ProDemos.

De tentoonstelling is vanaf 16 mei gratis te bezichtigen in de nieuwe publieksruimte van ProDemos.

Onderwijskrant Algemene Rekenkamer groot succes

Begin april kwam de Onderwijskrant Algemene Rekenkamer uit. Deze krant bleek zo populair dat hij inmiddels twee keer is bijgedrukt!

Volgend jaar bestaat de Algemene Rekenkamer 200 jaar. Dit wordt gevierd met een grote prijsvraag voor scholieren: de leerling die het beste onderzoek voor de rekenkamer bedenkt, wint kaartjes voor een popfestival in 2014! Het winnende onderzoek wordt ook echt uitgevoerd.

Maar hoe bedenkt u een goed onderzoeksvoorstel? Om uw leerlingen goed voor te bereiden heeft ProDemos samen met de Algemene Rekenkamer een gratis Onderwijskrant gemaakt, geschikt voor de bovenbouw havo en vwo.

Onder de titel 'Waakhond van het belastinggeld' komt onder meer aan bod:

- waarom een rekenkamer noodzakelijk is in een democratie;
- hoe de Algemene Rekenkamer werkt;
- wat 'rechtmatige en doelmatige besteding' van belastinggeld precies is.

De onderwijskrant is tot 31 mei gratis te bestellen via www.primaonderwijs.nl/prodemos.

Kinderkrant Prinsjesdag

Op de derde dinsdag in september is het Prinsjesdag. Op die dag leest koning Willem-Alexander de troonrede voor. Waarom doet hij dat? Wat gebeurt er op die dag? En waarom heet het eigenlijk Prinsjesdag?

Nog voor de zomer komt er een Kinderkrant uit die kinderen alles vertelt over deze bijzondere dag. De kinderen hoeven niet alleen maar te lezen; er staan ook veel plaatjes in de krant en leuke opdrachten. Alle basisscholen met een abonnement op Kidsweek ontvangen op 20 juni een Kinderkrant Prinsjesdag bij de Kidsweek.

PRIJS EN BESTELGEGEVENS

De Kinderkrant Prinsjesdag is geschikt voor groep 7 en 8 van de basisschool. De krant heeft acht pagina's. U kunt ze bestellen als pakket van 35 exemplaren (inclusief docentenhandleiding) voor € 43,- via www.prodemos.nl/prinsjesdag. Of gebruik de bon achterin deze nieuwsbrief.

JONGEREN EN DE GEMEENTE

Gratis met de klas naar de raadzaal

Gemeenten krijgen regelmatig verzoeken van scholen die op bezoek willen komen. ProDemos ziet in het bezoek van een schoolklas aan een gemeentehuis een uitstekende kans om hen meer te vertellen over de werking van de lokale politiek.

ProDemos biedt scholen en gemeenten daarom nu twee nieuwe, gratis programma's. Het zijn actieve programma's van twee uur die in de raadzaal uitgevoerd worden. Naast deze spannende omgeving is de ontmoeting met echte politici van grote toegevoegde waarde.

DEMOCRACITY

Voor het basisonderwijs (groep 7 en 8)

Democracy is een educatief rollenspel. De kinderen richten partijen op en bouwen samen een stad. Hiermee ervaren ze hoe een gemeenteraadsvergadering werkt. Na het spel kunnen de kinderen vragen stellen aan bijvoorbeeld de burgemeester, een wethouder of enkele raadsleden.

Het materiaal voor het spel bestaat uit een grote verrijdbare kast met daarin alle gebouwen. ProDemos begeleidt het spel.

KLASSENBEZOEK@GEMEENTEHUIS

Voor het voortgezet onderwijs

De leerlingen krijgen een gevarieerd en actief programma, waarbij we rekening houden met het onderwijsniveau. Momenteel zijn we bezig deze programma's te ontwikkelen. Mogelijke onderdelen zijn: een quiz 'Petje op, petje af', een StemWijzerspel, een gemeentelijke bingo, een rollenspel, een workshop debatteren, etc. Ook is een ontmoeting met de burgemeester, een wethouder of enkele raadsleden mogelijk.

ProDemos verzorgt de gespreksleiding.

MEER INFORMATIE

www.prodemos.nl/jongerenparticipatie

FOTO: LIZZY KALISWART

Succesvolle samenwerking provincie Overijssel en ProDemos

Sinds 2011 werken de provincie Overijssel en ProDemos samen om de democratie onder de aandacht te brengen bij jongeren in Overijssel. Deze samenwerking is onderdeel van het programma 'Jong Overijssel doet mee!'.

SINDS 2011: GASTLES PROVINCIE OVERIJSSSEL

Hierin ontdekken leerlingen onder andere wat de taken en verantwoordelijkheden van de provincie en van gemeenten zijn. Ook gaan ze in gesprek met een Statenlid én een gemeenteraadslid.

Veel scholen in Overijssel maken al gebruik van dit aanbod: de gastles werd tot nu toe gemiddeld één keer in de week gegeven, in 2012 in totaal maar liefst 50 keer. ProDemos begeleidt deze gastlessen.

NIEUW IN 2013: DEMOCRATIESPEL

Het democratiespel wordt in het provinciehuis of in het gemeentehuis gespeeld. In dit rollenspel ervaren leerlingen hoe verschillende bestuurslagen samenwerken en met elkaar te maken hebben. Hoe ziet de taakverdeling tussen het Rijk, provincies en gemeenten eruit? Een gemeenteraadslid of Statenlid legt uit hoe het in de praktijk werkt.

Voor dit project wordt samengewerkt met vijf gemeenten en met scholen in Overijssel. ProDemos begeleidt ook dit spel.

LATER IN 2013: OOK VOOR GROEPEN VOLWASSENEN

Op termijn bieden we het democratiespel ook aan voor groepen volwassenen.

MEER INFORMATIE OF AANMELDEN

Lilian Leeuwenburgh-Stolwijk:
l.leeuwenburgh@prodemos.nl

Gratis gastles en rechtbankbezoek

KRUIP IN DE HUID VAN EEN RECHTER, ADVOCaat OF VERDACHTE

Niet alle schoolklassen die een rechtbank bezoeken zijn hierop voldoende voorbereid en dat is zonde. ProDemos biedt daarom scholen gratis het programma *Gastles en rechtbankbezoek* aan.

Wat is een betere voorbereiding dan zelf een rechtszaak beleven? Daarom spelen leerlingen in een voorbereidende gastles zelf in toga een rechtszaak na. Ze leren welke positie de rechtspraak in onze samenleving heeft. Een week later gaat de groep met dezelfde begeleider naar de rechtbank. Daar wonen ze een politierechterzit-

ting bij. Vooraf krijgen ze een introductie en achteraf kunnen ze vragen stellen. Met een handig boekje met daarin een schema en een vragenlijst kunnen ze de rechtszaak goed volgen. De procedure van de zitting zit bovendien nog vers in hun geheugen, omdat ze een week eerder zelf nog een rechtszaak naspeelden.

De gastles en het bezoek aan de rechtbank zijn gratis en geschikt voor de onderwijsniveaus: vwo, havo, vmbo en mbo.

Kijk voor meer informatie op prodemos.nl/rechtbanken

FOTO: LIZZY HALLSVAART

Derde cursus met LOI over lokale politiek

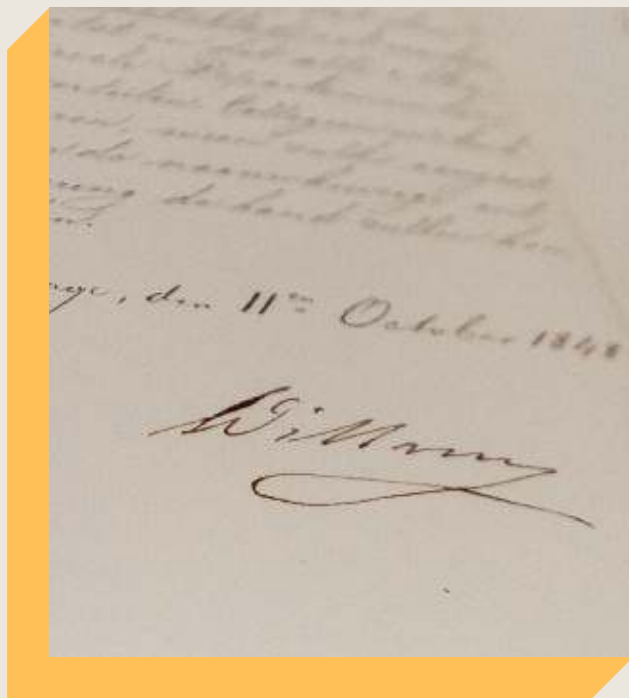
ProDemos en de LOI ontwikkelden in 2012 een cursusreeks over politiek. Het derde en laatste deel van de reeks is nu online: **Deskundigheid in de lokale politiek.**

Deze cursus behandelt vrijwel alle aspecten van de lokale politiek en is een perfecte voorbereiding voor mensen die zich kandidaat willen stellen bij de komende gemeenteraadsverkiezingen. Aan bod komen gemeentelijke instellingen zoals de raad, het college en de lokale rekenkamer. Maar er is ook ruim aandacht voor de verbinding met de burgers en praktische vaardigheden zoals netwerken, lobbyen en onderhandelen.

De cursus garandeert natuurlijk geen plek in de raad, maar zorgt voor voldoende bagage om het raadswerk succesvol te kunnen doen!

Inschrijven kan op www.loi.nl/nwss

 leidse onderwijsinstellingen

Bekijk de grondwet van 1848

Het is onrustig in het Europa van 1848. In verschillende landen breken revoluties uit. De Franse koning moet zelfs aftreden. De Nederlandse koning Willem II vreest dat dit lot hem ook zal treffen. Hij besluit mee te werken aan een liberale grondwet waarin zijn eigen macht wordt ingeperkt.

De herziene grondwet uit 1848 is tot op de dag van vandaag de basis voor de huidige parlementaire democratie in ons land. De belangrijkste bepaling in die nieuwe grondwet luidt: 'De Koning is onschendbaar, de ministers zijn verantwoordelijk.' Voortaan zijn de ministers verantwoording schuldig aan de volksvertegenwoordiging. De macht van de Koning wordt sterk ingeperkt. De invloed van het parlement wordt vergroot en er komen rechtstreekse verkiezingen voor de Tweede Kamer, Provinciale Staten en de gemeenteraden.

TENTOONSTELLING

In samenwerking met het Nationaal Archief toont ProDemos in het Bezoekerscentrum de originele ondertekende stukken, met de handtekening van Koning Willem II waarmee hij zijn eigen macht beperkte.

De grondwet uit 1848 is het komende half jaar dagelijks gratis te bezichtigen in ons Bezoekerscentrum: Hofweg 1, Den Haag.

Route Vrede en Recht

Wie zitten er op het internationale strafbankje? Wie staan er nog op het verlanglijstje van het tribunaal? Welke landen komen speciaal naar het Hof om hier te redetwisten?

Den Haag is de stad van Vrede en Recht en huisvest vele organisaties die zich met het (internationaal) recht bezighouden. Met de tocht Vrede en Recht krijgt u inzicht in hoe deze organisaties werken en worden bovenstaande vragen beantwoord. De tocht wordt begeleid door een deskundige begeleider van ProDemos.

U kunt kiezen uit de volgende rondleidingen:

- Weektocht (mogelijk op dinsdag t/m vrijdag)
Route: ProDemos, Internationaal Strafhof, Humanity House, Joegoslavië-Tribunaal
Duur: 6 uur
- Weekendtocht (mogelijk op zaterdag en zondag)
Route: ProDemos, Humanity House, Vredespaleis
Duur: 5 uur
- Onderwijstocht* (mogelijk op maandag)
Route: ProDemos, Vredespaleis, Joegoslavië-Tribunaal
Duur: 5 uur

* Alleen voor onderwijsinstellingen

Kijk voor meer informatie en boekingen op www.prodemos.nl/vredeenrecht

Column: Een grondwet om te koesteren?

‘De wetgever schrijft de grondwet, maar de samenleving beslist over haar lot.’ Zo omschreef staatsraad Jo van der Hoeven in 1988 de positie van de grondwet, die juist vijf jaar eerder een grondige modernisering had ondergaan. Bij die modernisering verdwenen veel details uit de grondwet – te veel wellicht, wanneer je de huidige politieke discussies over de grondwet moet geloven.

Waarom zouden we het anno 2013 nog over de grondwet moeten hebben? In veel wezenlijke debatten over de inrichting van onze staat blijkt deze immers geen duidelijke kaders te bieden. In de discussie over de samenvoeging van provincies biedt

de grondwet bijvoorbeeld nauwelijks houvast. Ook de Nederlanders die bezorgd zijn over de verregaande overdracht van bevoegdheden aan de Europese Unie kunnen weinig met de grondwet beginnen. Net als de critici die menen dat de Eerste Kamer in de huidige politieke situatie haar constitutionele bevoegdheden te buiten gaat. Niet de tekst van de grondwet, maar de interpretatie daarvan door de regerende partijen lijkt doorslaggevend. Gevolg: staatsrechtgeleerden klagen dat de grondwet niet meer serieus wordt genomen. Alles lijkt te mogen, net als tijdens carnaval.

Nu snijdt die vergelijking met carnaval zeker hout. Neem het voorbeeld van de Eerste Kamer. Sinds het begin van de twintigste eeuw is er in de grondwetstekst over de taken van deze senaat weinig veranderd. De interpretatie van die tekst is echter op zijn kop gezet. In de aanloop naar 1917 – toen het algemeen kiesrecht werd ingevoerd – meenden velen dat de Eerste Kamer diende als veiligheidsklep tegen de onbezonnen politiek van nieuwe partijen in de Tweede Kamer. Niet voor niets stelden de socialisten lange tijd voor om deze tweede instantie te vervangen door een referendum. In de jaren zeventig, bij het debat over een algehele grondwetsherziening, werd op basis van dezelfde artikelen zo’n politieke rol van de senaat echter afgewezen. In de tekst van de grondwet veranderde echter niets. En dus bestaat er anno 2013 opnieuw discussie over de vraag of de Eerste Kamer nu wel of niet een politieke rol mag spelen.

Nu kunnen we dit vreemd vinden, maar feit is dat deze losse omgang met de grondwet berust op keuzes die in het verleden bewust zijn gemaakt. In de negentiende

eeuw kende men een veel strakkere omgang met de grondwet. De grondwet uit de tijd van Thorbecke bevatte relatief veel precieze regels voor het nog bescheiden staatsbestel. In discussies over ‘hoe het hoort’ in de politiek gaf de grondwet bovendien vaak de doorslag.

In de twintigste eeuw werd de omgang met de grondwet echter geleidelijk losser. Staatsrechtgeleerden en politici vroegen zich hardop af waarom democratisch gekozen politici zich zouden laten gijzelen door ideeën van een vorige politieke generatie. Zo ontstond een tendens om losser met de grondwet om te gaan wanneer de democratische politiek hierom vroeg. Een bevestiging van deze tendens vormde de inkorting van de grondwet in 1983. In dat jaar werd de grondwet herzien en werd een groot aantal zaken uit de grondwet gehaald en aan besluitvorming onderhevig. Alleen voor kwesties rond grondrechten, de monarchie en de hoofdlijnen van het staatsbestel biedt de grondwet sindsdien nog uitsluitel.

Was deze snoeibeurt te radicaal? Of moeten we het vertrouwen in de politiek dat eruit spreekt juist koesteren? Wellicht is het goed om ons zo af en toe af te vragen of de samenleving de verantwoordelijkheid nog wel aankan, maar echte reden tot zorg lijkt er niet te bestaan.

Dr. Karin van Leeuwen

Docent moderne Europese geschiedenis,
Universiteit van Amsterdam

Van Karin van Leeuwen verscheen eind maart het boek ‘Uit het spoor van Thorbecke. Grondwetsherziening en staatsvernieuwing in naoorlogs Nederland, 1945–1983’.

ProDemos Academie voor vrouwelijk talent

“BEN JIJ DE NIEUWE SECRETARESSE?”

Op vrijdag 8 maart, Internationale Vrouwendag, organiseerde ProDemos een netwerkbijeenkomst voor jong, vrouwelijk talent met ambities op het gebied van politiek en openbaar bestuur. De ruim zeventig aanwezigen konden speeddaten met bekende topvrouwen als Tweede Kamervoorzitter Anouchka van Miltenburg, Eerste Kamerlid en oud-minister Guusje ter Horst, politiek verslaggever Dominique van der Heyde en vele anderen.

Auteur en politicoloog Monique Samuel in discussie met de aanwezige dames.

Thema's als het glazen plafond, moederschap, man-vrouwverschillen en seksisme op de werkvloer passeerden allemaal de revue. Guusje ter Horst vertelde hoe zij als beginnend universitair hoofddocent bij de faculteit Tandheelkunde van de UvA de vraag kreeg: “Ben jij de nieuwe secretaresse? Nee? De nieuwe mondhygiëniste dan?”. Ook Dominique van der Heyde ervaarde pas een glazen plafond toen zij Bram Schilham wilde opvolgen als dé politiek verslaggever van de NOS. “Daar heb ik echt voor moeten knokken.”

Bezoekers van de avond waren duidelijk geïnspireerd. Laura (18), student Leiden University College: “Ik herkende heel erg wat Monique Samuel (auteur en politicoloog, red.) zei over de verschillen tussen jongens en meisjes in een collegezaal: jongens stellen volop vragen en zijn niet bang om over te komen, terwijl vrouwen vaak een drempel voelen.” De topvrouwen hebben haar geïnspireerd om vooral niet aan jezelf te twifelen en recht op je doel af te gaan. Dat betekent hard werken, maar dan heb je wel ‘het leukste werk van de wereld’, aldus Anouchka van Miltenburg.

PRODEMOS ACADEMIE VOOR VROUWELIJK TALENT

Het succes en het enthousiasme van de bijeenkomst op 8 maart wil ProDemos natuurlijk koesteren. De ProDemos Academie voor vrouwelijk talent zal regelmatig activiteiten organiseren waarbij topvrouwen uit de politiek en het openbaar bestuur hun kennis delen met de aanwezigen.

ONDERZOEK NAAR VROUWEN IN DE TWEDE KAMER

Een tweede activiteit in dit kader heeft reeds plaatsgevonden. Op 14 mei werden de resultaten van een onderzoek naar de drijfveren en het carrièreverloop van vrouwelijke Kamerleden gepresenteerd. Het onderzoek is uitgevoerd door de organisatie TopFem en bestond uit interviews met 40 Kamerleden, van wie velen bij de presentatie aanwezig waren.

JOIN THE CLUB!

Ook geïnteresseerd? Meld je dan aan voor de mailinglist, dan houden we je op de hoogte. Stuur hiervoor een e-mail naar vrouwennetwerk@prodemos.nl.

Dag van de Democratie op locatie

DOE-HET-ZELFHANDLEIDING

Op 14 september 2013 wordt in Nederland de Dag van de Democratie gevierd. ProDemos vindt het belangrijk dat zoveel mogelijk gemeenten aandacht besteden aan deze dag. Om gemeenten te helpen hebben we samen met verschillende politieke partijen en de Vereniging van Plaatselijke Politieke Groeperingen een inspirerende doe-het-zelfhandleiding gemaakt met:

- Ideeën voor leuke activiteiten, zoals: ‘Speeddaten met politici’, ‘Maak een poster over de Dag van de Democratie’, ‘Spinnen tegen een politieke tegenstander’ of ‘Keukentafelgesprekken’.
- Tips & tricks van andere gemeenten om een succesvolle Dag van de Democratie op locatie te organiseren.

De handleiding is te downloaden op www.prodemos.nl/doehetzelf

Agenda

21 mei	Te gast bij ProDemos – thema: Integratie
24 mei	Seminar Raad van de Toekomst: Veranderkracht
28 mei	<i>Meet the Judge</i> met Maria van de Schepop, voorzitter van de Vereniging voor de rechtspraak
5 juni	Democratie in Debat: Actualiteiten-debat in Nieuwspoort
6 juni	Symposium over Europa (zie pag. 4)
11 juni	Te gast bij ProDemos – thema: Integratie
14 juni	Democratie in Debat: <i>De onzichtbare macht in Den Haag</i> . Over lobbyisten.
19 juni	Politiek in de muziek
20 juni	ProDemos Lentetour in Kampen
21 juni	Seminar Raad van de Toekomst: Verbindingskracht
23 juni	Muzikale rondleidingen Binnenhof
25 juni	Lezing van Axel Hagedorn, advocaat van de vrouwen van Srebrenica
3 juli	Democratie in Debat: Actualiteiten-debat in Nieuwspoort
13 juli – 1 september	Dagelijks kinderrondleidingen over het Binnenhof
16 – 18 juli	Zomerschool Politiek
4 september	Democratie in Debat: Actualiteiten-debat in Nieuwspoort
13 september	Seminar Raad van de Toekomst: Communicatiekracht
13 september	Nacht van de Dictatuur
14 september	Dag van de Democratie
2 oktober	Democratie in Debat: Actualiteiten-debat in Nieuwspoort
11 oktober	Democratie in Debat: <i>Den Haag op de wereldkaart</i> . Over de betekenis van de globalisering voor Nederland.
11 oktober	Seminar Raad van de Toekomst: Toezichtkracht
6 november	Democratie in Debat: Actualiteiten-debat in Nieuwspoort
8 november	Democratie in Debat: <i>Gezondheid: je eigen zorg?</i> Over de gezondheidszorg op de politieke agenda.
14 – 16 november	NECE-conferentie (zie pag. 5)
15 november	Seminar Raad van de Toekomst: Stuurkracht
6 december	Seminar Raad van de Toekomst: Conclusiekracht

SEMINARS GEMEENTERAAD VAN DE TOEKOMST

In zes seminars zoekt de Gemeenteraad van de Toekomst antwoord op de vraag: “Hoe zorgen we ervoor dat de lokale democratie in de toekomst aansluit bij de wensen van onze burgers?”. In ieder seminar staat een van de krachten van de gemeente centraal.

Meer informatie: www.gemeenteraadvandetoekomst.nl

MUZIKALE RONDLEIDING MET FESTIVAL CLASSIQUE

Welke rol speelde muziek tijdens historische, politieke gebeurtenissen? Op zondag 23 juni presenteert Pieter Jan Hagens een muzikaal programma bij ProDemos in het kader van Festival Classique. Met verhalen over dissidente componisten, muziekoptredens en rondleidingen naar de Ridderzaal. Laat u verrassen!

Meer informatie: www.festivalclassique.nl

KINDERRONDLEIDINGEN OVER HET BINNENHOF

In de zomervakantie vinden er dagelijks kinderrondleidingen plaats. Ontdek de geheimen van het Binnenhof met een fotospeurtocht en een bezoek aan de Ridderzaal! Een leuk en leerzaam zomeruitje. Met de Kinder-vakantiepas krijgt u korting op het kaartje.

Meer informatie: www.prodemos.nl/kinderrondleiding

NACHT VAN DE DICTAATUUR

In september, op vrijdag de 13e, zal de duistere kant van de macht worden belicht tijdens de Nacht van de Dictatuur. Onderdrukking, machtsmisbruik en censuur voeren de boventoon tijdens deze avond bij ProDemos, de Gevangenpoort en het Humanity House in Den Haag.

Lezingen, films, exposities, debatten en interactieve onderdelen confronteren je als bezoeker met dictaturen uit het heden en verleden. Het volledige programma is in juni bekend.

Meer informatie: www.nachtvandedictatuur.nl

PRODEMOS LENTETOUR

Wilt u meer weten over lokale politiek? Eens kijken of u zelf politiek actief wilt worden? Kom dan naar de ProDemos Lentetour! Luister naar interessante en prominente sprekers, doe mee met een leuke workshop en ontmoet anderen die ook in politiek geïnteresseerd zijn.

De Lentetour is al in Amstelveen en Gouda geweest, met sprekers als Job Cohen, Sadet Karabulut, Johan Remkes, Kathalijne Buitenweg en Wim Deetman. Op donderdag 20 juni doet de Lentetour Kampen aan.

Meer informatie: www.prodemos.nl/lentetour

Kijk voor een actuele versie van de agenda op www.prodemos.nl/agenda

GESIGNALEERD

Jong geleerd...*Denk groot, doe klein!*

Anke van Keulen

Uitgever: SWP

ISBN 978 90 8850 400 6

96 pagina's, 1ste druk, 2013

€ 17,50

Peuters laten beslissen? Is dat niet in tegenspraak met alle supernanny-achtige tv-programma's waarin ouders wordt voorgehouden dat duidelijke regels het toverwoord zijn?

Dit was mijn eerste gedachte bij het boek *Denk groot, doe klein!* van Anke van Keulen. In dit recent verschenen boek staan tal van praktische voorbeelden voor pedagogisch medewerkers in de kinderopvang over hoe zij aan de slag kunnen gaan met democratisch burgerschap. "En ja, democratisch burgerschap is echt wel iets voor jonge kinderen" is in de inleiding van het boek te lezen. Ik voel me betrappt. Blijkbaar verwacht Anke van Keulen al dat ik daar aan twijfel.

Al bladerend door het boek blijkt het mee te vallen. Nergens staat dat de pedagogisch medewerker achterover moet leunen, zodat de peuters zelf de kinderopvang kunnen runnen. Wel lees ik dat een kind niet alleen bescherming nodig heeft, maar ook graag wil participeren. Dit kan bijvoorbeeld door samen conflicten op te lossen. Ook wordt uitgelegd hoe je een democratisch rolmodel voor kinderen kunt zijn. Het boek is echt een werkboek voor pedagogisch medewerkers met concrete voorbeelden waar ze direct mee aan de slag kunnen. De overtuiging van de auteurs is helder: met democratie kun je niet vroeg genoeg beginnen. Willen we de peuters van nu goed voorbereiden op de samenleving, dan moeten ze op de kinderopvang al kunnen oefenen met een democratische houding.

Hoogste tijd voor de grondwet*Hoogste tijd voor een democratische grondwet*

Pieter Bijlard

124 pagina's, ISBN 978 94 6206 744 8,

€ 16,35

Voldoet de huidige grondwet aan onze ideeën over politiek en de natiestaat? De schrijver van dit boek vindt van niet. Hij stelt dat de grondwet niet op een democratische wijze tot stand is gekomen. In het boek beschrijft hij de ontwikkeling van de constitutionele orde, beginnend bij de Acte van Verlatinghe (de Nederlandse 'onafhankelijkheidsverklaring' van de Spaanse koning in 1581). Zelfs de laatste wijzigingen, na de invoering van het algemeen kiesrecht in 1917, vindt hij ondemocratisch aangenomen. Bij een democratie hoort een referendum, betoogt de schrijver. Daarnaast moet de Eerste Kamer worden afgeschaft en een districtenstelsel worden ingevoerd. De

schrijver helpt de Nederlandse staat een handje door een voorstel voor een nieuwe grondwet toe te voegen.

Het is goed dat de schrijver aandacht besteedt aan de grondwet. Hij stipt in zijn boek klassieke onderwerpen aan zoals de rol van de Senaat, de Raad van State en de formatie in ons staatsbestel. De redenen die hij noemt om dit boek te schrijven lopen nogal uiteen: elitaire politici, Nederland in Europa, weinig betrokken burgers, maar ook de massa-immigratie. Wat er mist is een heldere uitleg waarom zijn alternatieve grondwet deze problemen zou oplossen. Is de grondwet überhaupt wel de oplossing voor deze problemen? Is bijvoorbeeld zijn voorstel tot de oprichting van een Constitutioneel Hof (niet gekozen rechters) die het parlement (wel gekozen politici) controleert nu een verbetering van de democratie te noemen?

De grondwet heeft een belangrijke rol in ons staatsbestel. Dit boekje vraagt daar aandacht voor en de schrijver stelt terecht dat te weinig burgers de inhoud van de grondwet kennen. De hoogste tijd om die, net als de schrijver, eens kritisch te bekijken.

De Nederlandse geschiedenis komt tot leven*Van Toen tot Nu**Canon van de Nederlandse geschiedenis**Deel 1 Van hunebed tot planetarium*

Uitgeverij Big Balloon

Publishers, 63 pagina's

ISBN 978 90 4780 239 6

€ 14,95

Van Toen tot Nu is een levendig en informatief boekje over de eerste vijftientig vensters van de canon van Nederland. De stijl en de titel doen denken aan de bekende stripreeks van Nul tot Nu, van dezelfde uitgever.

Karel de Vijfde, Erasmus, Rembrandt en Michiel de Ruyter komen tot leven door aansprekende tekeningen, strips en foto's. Ieder canonvenster wordt behandeld met twee pagina's aan leuke feitjes, illustraties en korte informatieve teksten.

De rubriek 'De dag van...' brengt de geschiedenis naar de belevingswereld van kinderen. Hierin vertelt steeds een historisch figuur over zijn leven. Hoe zag het leven van een kind in het Romeinse Rijk eruit? Wie woonden er in de zeventiende eeuw aan de Amsterdamse Grachtengordel? En hoe voelde het om aanwezig te zijn bij de onthoofding van Johan van Oldenbarnevelt?

Van Toen tot Nu is goed te gebruiken in de geschiedenisles op de basisschool, maar is ook zeker een leuk boekje voor kinderen om zelf te lezen en zo van alles te weten te komen over de Nederlandse geschiedenis.

Onlangs verschenen bij ProDemos

Politics in the Netherlands
96 pagina's, full colour
ISBN 978 90 6473 479 3
€ 9,95

Nederland is een constitutionele monarchie en een parlementaire democratie. Volgens kenners heeft ons land één van de meest evenredige kiesstelsels ter wereld. Dit boekje geeft een beknopt overzicht van de belangrijkste kenmerken van het Nederlandse politieke systeem. Het behandelt niet alleen de landelijke politiek, maar gaat ook in op het provinciale en gemeentelijke bestuur.

Politics in the Netherlands is een enigszins aangepaste Engelse vertaling van de uitgave *Politiek in Nederland* en is wederom volledig geactualiseerd.

BESTELLEN

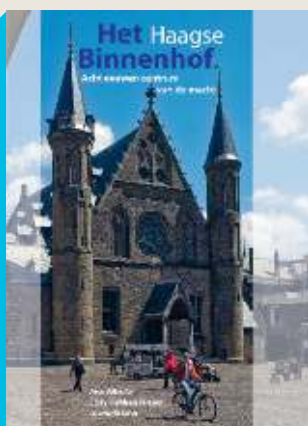
U kunt de publicaties bestellen via de bon achterin deze nieuwsbrief of online op www.prodemos.nl/publicaties.

De provincie

Jelle Ijpma en Harm Ramkema
M.m.v. Karin Fokker en Roelof Martens
64 pagina's
ISBN 978 90 6473 468 7
€ 6,90

De provinciale indeling van Nederland staat weer ter discussie. Ons land telt momenteel twaalf provincies, maar zal dat zo blijven? Los van het antwoord op deze vraag vervullen de provincies bepaalde taken in het staatkundige bestel van Nederland. De provincie neemt vaak beslissingen die de inwoners van dichtbij kunnen raken. Daarom is het belangrijk dat we iets van de provincie afweten.

Hoe is de provinciale indeling van Nederland ontstaan? Welke taken vervullen de provincies? Hoe komen de provincies aan hun geld? Welke provinciale instellingen zijn er? Hoe gaan de verkiezingen in hun werk? Hoe kunnen inwoners invloed uitoefenen op het beleid van de provincie? Allemaal vragen die in dit boekje aan de orde komen.

Het Haagse Binnenhof. Acht eeuwen centrum van de macht
Jaco Alberts, Eddy Habben Jansen en Diederik Smit.
152 pagina's, full colour, ISBN 978 90 6473 475 5. € 24,95

Nog steeds staat hij op het Binnenhof, bovenop de fontein die te zijner nagedachtenis is neergezet: Willem II, graaf van Holland, Rooms-koning, de man die in de dertiende eeuw – vermoedelijk – de opdracht heeft gegeven tot de bouw van de majestueuze Ridderzaal. Na Willem volgde een bonte stoet van machthebbers: graven, hertogen, de stadhouders uit de familie Van Oranje-Nassau, de leden van de Staten van Holland en de Staten-Generaal, de raadpensionarissen. Het Binnenhof ontwikkelde zich tot het brandpunt van hun bestuur. Nog later kwamen de Eerste en Tweede Kamer, ministeries en, *last but not least*, de minister-president.

Het machtscentrum werkte als een magneet. Op een klein gebied rond het Binnenhof vestigden zich regenten, rechters en rekenmeesters, maar ook tal van instituten. En toen Nederland een koninkrijk was geworden, bouwden de vorsten er hun paleizen.

Dit rijkelijk geïllustreerde boek gaat over al die plaatsen en gebouwen die in een periode van achthonderd jaar het Binnenhof hebben gemaakt tot wat het nog steeds is: het centrum van de macht in Nederland.

Het Haagse Binnenhof is een gezamenlijke uitgave van ProDemos en het Haags Historisch Museum.

Knutselen met de Ridderzaal

De Ridderzaal is een mooie historische plek in het centrum van de democratie en in het hart van Den Haag. Het gebouw stamt uit de dertiende eeuw en heeft in de loop der eeuwen verschillende functies gehad. Elk jaar wordt hier op de derde dinsdag van september door het Staatshoofd de troonrede voorgelezen.

Met onze bouwplaat van de Ridderzaal heeft u de kans om deze prachtige zaal elke dag van buiten én binnen te bewonderen! Nadat u het bouwplaatje hebt gemonteerd kunt u door het roosvenster ook het interieur bewonderen met de troon van de Koning en de zetel van de Koningin.

Een leuk en leerzaam cadeau voor jong en oud!

De bouwplaat kost € 7,50 en is te bestellen middels onderstaande bon of via www.prodemos.nl/bouwplaat.

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van ProDemos en verschijnt 4 x per jaar.

DIT NUMMER: Redactie: Afd. Communicatie • Basisvormgeving: kruit.nl • Lay-out: Puntspatie [bno]

• Druk: Euradius • ProDemos • Hofweg 1H • 2511 AA Den Haag • T (070) 757 02 00 • info@prodemos.nl •

ProDemos op internet: prodemos.nl • www.twitter.com/ProDemos • Facebook: ProDemos – Huis

voor democratie en rechtsstaat

Bon

Huis voor democratie en rechtsstaat ProDemos

Ik bestel graag:

- Ik bestel ____ exemplaren van de bouwplaat *Ridderzaal* (Bestelnummer P90001) à €7,50 per stuk.
- Ik bestel ____ pakketten van de *Kinderkrant Prinsjesdag*. Een pakket bevat 35 exemplaren en een docentenhandleiding en kost € 43,-
- Ik bestel ____ exemplaren van het boek *Het Haagse Binnenhof* (ISBN 978 90 6473 475 5) à € 24,95 per stuk
- Ik bestel ____ exemplaren van de publicatie *De provincie* (ISBN 97890 6473 4687) à € 6,90
- Ik bestel ____ exemplaren van de Engelstalige publicatie *Politics in the Netherlands* (ISBN 978 90 6473 479 3) à € 9,95

Ik abonneer me graag op de:

- Papieren nieuwsbrief (4 x per jaar)
- Digitale nieuwsbrief: algemeen (10 x per jaar)
- Digitale nieuwsbrief: educatie (10 x per jaar)
- Onderwijskrant Actueel (gratis digitale lesbief met lestips en werkvormen over de actualiteit)

E-mail

Naam

Adres

Postcode/Plaats

Stuur de bon in een envelop naar:
 ProDemos – Huis voor democratie en rechtsstaat
 Hofweg 1H
 2511 AA Den Haag